

Марія Антонченко
(Суми, Україна)

INTERNET-МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩЕ

Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-цифрових технологій та мас-медіа потребує цілеспрямованої підготовки особистості до ефективного користування ними. Сучасні засоби мас-медіа і, зокрема, Internet-медіа впливають на формування світогляду молодого покоління, стають засобами дистанційної і неформальної освіти. У цих умовах використання мас-медіа в освіті має забезпечити відкритість інформаційного освітнього середовища та становлення медіаосвіти важливою складовою модернізації освіти [7].

У багатьох країнах медіаосвіта стала невід'ємною частиною і загальноосвітньої підготовки молоді, і інформаційних процесів. Розроблення і прийняття нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016 р.) (далі – Концепція) [6] є важливим кроком становлення медіаосвіти у нашої країні. Медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності. Вона включена до глобалізаційних перетворень і є складовою гарантування конкурентоспроможності економіки, нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства.

Головною ідеєю Концепції є становлення ефективної системи медіаосвіти в Україні для забезпечення загальної підготовки дітей та молоді до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною медіа-системою.

Аналіз наукової літератури показує, що проблемами медіаосвіти присвячені роботи Д. Мак-Квейл, О. Т. Баришполець, Л. А. Найдьоновой, Г.В. Мироненко, О. Є. Голубєвої, В. В. Різун, В.Ф. Іванова, О. В. Волошенюк, Г.В. Онкович, О.К. Янишина, І. А. Сахневич, К. В. Балабанової, Г.Г. Почепцова, С.А. Чукут, А.В. Федорова, О.Г. Бесової, А. Литвина, І.М. Наумук, Ю.М. Казакова та ін. В них особливу увагу приділяють розгляду питань теорії медіаосвіти та медіаграмотності особистості та впровадження сучасних медіа до освітнього середовища.

Але аналіз наукової літератури та державних документів [3-7 та ін.] показує, що проблема впровадження сучасних медіа і, зокрема, Internet-медіа в професійну підготовку та підвищення кваліфікації вчителів досліджено недостатньо. Тому метою статті є дослідити можливості Internet-медіа у інформаційному освітньому середовищі системи післядипломної педагогічної освіти.

Сучасний педагог повинен легко орієнтуватися у великій кількості інформації, бути освіченим у інформаційної та медіа сферах, ефективно взаємодіяти з мас-медіа, тобто мати певний рівень медіаграмотності і медіакультури, що формується і розвивається за допомогою медіаосвіти [4, 7].

Згідно Концепцією, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, як традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерне опосередковане спілкування, Internet, мобільна телефонія) медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [6].

На взаємодію з різноманітними медіа припадає все вагоміша частка вільного часу особистості, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей і молодь [3].

Характерною ознакою мас-медіа є те, що інформація передається від комунікатора через спеціально створені канали (газети, радіо, телебачення, Internet тощо) масовій аудиторії, розташованій у різних місцях. Таким чином, до мас-медіа (Mass media), тобто до засобів масової інформації (ЗМІ), відносяться: преса (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Internet, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст, рекламні щити та панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку. Всім цим засобам притаманні якості, що їх об'єднують – звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративне виробництво і розповсюдження інформації [4].

Традиційні мас-медіа: книги, енциклопедії, словники, друковані зошити – успішно використовуються педагогами в освітньому середовищі дуже давно. Навчальне відео та телебачення теж застосовуються освітянами доволі часто. Але новий поштовх розвитку мас-медіа та їх використанню в освіті дало широке розповсюдження Internet. Швидкісний і бездротовий Internet зробив педагога мобільним споживачем освітніх ресурсів, які можуть бути використані на різних пристроях: комп'ютерах, планшетах, телефонах [2].

Ми виділили основні напрями використання Internet-медіа у освітньому середовищі перепідготовки педагогічних працівників [1] та доповнили їх:

- пошук інформації (електронні підручники, презентації, аудіо, відео тощо);
- обмін інформацією (Internet комунікація), в тому числі проведення відео-конференцій, вебінарів тощо (через електронну пошту, соціальні мережі, форуми, Skype);
- створення об'єктів в Internet (блоги, сайти, тести тощо) та користування ними;
- використання і/або створення online інтерактивних дидактичних вправ;
- розташування власної інформації в Internet, з використанням хмарних технологій, спеціалізованих сайтів для створення вікі-статей тощо;
- користування банками даних, що зберігаються на серверах Internet;

- вивчення, обмін та поширення передового педагогічного досвіду;
- дистанційне навчання.

Розглянемо деякі технології Internet-медіа, що використовуються освітньому середовищу, більш детально [5].

Перш за все, до них відносять електронні видання (електронні посібники, енциклопедії, словники, професійні періодичні видання) з різних освітніх галузей дозволяють завантажувати і зберігати величезні масиви інформації. Існують віртуальні бази даних та знань. Наприклад, (Інформаційна система управління освітою України (ІСУО) та інші). Багато бібліотек переводять видання, що у них зберігаються, у цифровий формат і на сайті такої віртуальної бібліотеки, можна замовити за кошти, або скачати безкоштовно електронну версію потрібного видання.

Далі слід розглянути інтерактивні сервіси Internet, що ґрунтуються на використанні хмарних технологій. Ці технології дозволяють зберігати власну інформацію на віртуальних дисках (хмарах), надавати доступ до неї окремим користувачам або усім користувачам глобальної мережі. Прикладом можуть бути сервіси корпорацій Google (Google-диск, YouTube тощо), Microsoft (Office 365 тощо) Всі ці сервіси дозволяють своїм користувачам взаємодіяти один з одним, змінювати та створювати власний та спільний контент, на протилежність неінтерактивним сайтам, де користувачі обмежені тільки пасивним споживанням. Особливістю таких технологій є принцип залучення користувачів до наповнювання і багаторазового використання інформаційного матеріалу, тобто зазвичай ідеться про додавання інформації, проте питання її надійності, достовірності, об'єктивності не розглядають.

Крім цього є багато освітніх online курсів, які дозволяють проводити навчання у той час і в тому темпі, що зручний тому, хто навчається.

Skype-лекції дозволяють проводити навчання через Internet у режимі реального часу, або подивитися лекцію у запису.

Технологія Wiki дозволяє кожному його користувачеві не просто додавати свою, але й редагувати чи видаляти інформацію, додану іншими користувачами. Найвідоміший Wiki-сайт – Вікіпедія – це онлайн-енциклопедія, над створенням якої працюють не наймані експерти, а самі користувачі. Проект Вікіпедії, запущений 2001 року, продемонстрував, що справді величезна кількість людей, які володіють знаннями, прагнуть ним поділитися. Завдяки співпраці такої великої кількості зацікавлених індивідуумів помилки, які допускають автори статей, дуже швидко виявляють і виправляють. Також, раз над кожною темою можуть працювати без винятку всі, хто в ній зацікавлений та з нею добре обізнаний, це забезпечує максимально деталізоване її висвітлення. Відповідно, результат цієї розгалуженої взаємодії – ресурс, значно ширший і досконаліший, ніж могла б забезпечити обмежена група експертів. Педагогічні працівники мають свої wiki-спільноти – наприклад, Вікі-спільнота професійного розвитку педагогів Сумщини, Wiki Освіта, IteachWiki (Intel) тощо.

Сайти соціальних мереж створені таким чином, щоб надати людям засоби для зв'язку з іншими людьми, здійснювати обмін контентом та повідомленнями. Користувачі мають змогу створювати персональні сторінки та групи за різним напрямками. Зростання інформаційного потоку щодня збільшується, і людина не в змозі пропустити через себе всю інформацію, яка на неї звалюється в мережі. Виникає потреба в «опорних пунктах» або референтних групах, людям, думка яких важлива для людини через певні обставини й, відповідно, важлива або цікава інформація, яку ці люди споживають. А соціальні мережі якраз дозволяють налаштувати потік новин від своєї референтної групи у власному профілі й так фільтрувати в потоці тільки те, що потрібно конкретній особистості. Найпопулярніші соціальні мережі: Facebook, MySpace, LiveJournal тощо. Соціальні мережі використовуються педагогами для обміну освітнім контентом, комунікації з колегами, з батьками та учнями.

Блоги все частіше стають методичним та дидактичним інструментами сучасного вчителя. Вже багато вчителів мають власні блоги, де вони викладають навчальні та методичні матеріали, висвітлюють свої професійні здобутки. Зараз блогосфера успішно мігрує в мобільний зв'язок, де створювати й наповнювати вмістом мобільні блоги можна через мобільний телефон. А учень дознається розклад занять або завдання з певного предмету через смартфон.

Крім цього, у педагогів є можливість приймати і розміщувати інформацію у будь-яких форматах: текстовому, звуковому, відео. Так формується інформаційний освітній простір, в якому інформація доходить до учня в різному вигляді.

Слід зазначити, що Internet-медіа і відповідні їм медіаресурси та медіапродукти суттєво впливають на формування особистості учня. Це вимагає від педагогів, що використовують електронні медіаресурси у педагогічній діяльності, відповідальності у відборі вмісту медіапродуктів, ретельного планування та чіткого розуміння цілей й завдань використання сучасних мас-медіа в навчальному процесі.

Таким чином, ефективне використання Internet-медіа педагогічними працівниками в інформаційному освітньому середовищі забезпечується володінням інформацією про існуючі медіаресурси навчального призначення, умінням ефективно їх використовувати в навчальному процесі, а також вмінням створювати власні медіапродукти, які відповідають цілям та задачам освіти.

Література:

1. Антонченко М. Використання Internet-ресурсів у професійній діяльності педагогічних працівників // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 8 грудня 2016 року: у 3 ч. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – Ч.2. – С. 186-189.
2. Антонченко М.О. Медіаосвіта в професійній підготовці вчителя / упор. М.О. Антонченко – Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2017. – 82 с.
3. Волошенко О. Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва / О. Волошенко, О. Мокрогуз; За ред. В. Іванова, О. Волошенко. – К.: ЦВП, АУП, 2017. – 79 с.
4. Іванов В. Ф. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За науковою редакцією В.В.Різуна. – Київ: Центр Вільної Преси, 2014. – 431 с.
5. Іванов В. Ф. Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред. упор. В.Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. – Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. – 447 с.
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
7. Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов / Под редакцией Алтона Гриззла и Кэролайн Уилсон: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании. UNESCO 2012. – 200 с.

Валентина Горленко
(Гомель, Беларусь)

НЕПОЛНАЯ СЕМЬЯ И ВОЗМОЖНЫЕ РИСКИ СОЦИАЛИЗАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ*

В последние годы исследователи все чаще обращают внимание на специфику положения в обществе неполных семей. Под термином «неполные семьи» понимаются такие категории семей, в которых одинокий родитель проживает с ребенком (детьми) несовершеннолетнего возраста и несет за него (них) основную ответственность. Выделяют несколько категорий семейных систем с неполным ролевым составом: семьи, образовавшиеся в результате развода (разведенная семья); семьи, утратившие одного из родителей в результате смерти (осиротевшая семья); семьи женщин, родивших детей вне брака и не состоящих в браке (внебрачная семья).

Отдельную категорию составляют неблагополучные неполные семьи, главной особенностью которых является отрицательное, разрушительное, десоциализирующее влияние на формирование личности ребенка. В связи с этим И.Ф. Деметьева отмечает, что по характеру проявления социального риска для детей школьного возраста именно эти семьи в силу их распространенности в современном обществе с наибольшей вероятностью могут считаться факторами-побудителями нарушения процессов социализации ребенка [1, с. 5]. Рассмотрим те проблемы, которые с наибольшей вероятностью могут создавать риски социализации обучающихся.

Финансовые и бытовые проблемы неполной семьи. Экономическая нестабильность неполной семьи является одним из важнейших рисков социализации детей. Экономические трудности неполных семей связаны в первую очередь с *малообеспеченностью*, наличием одного трудового дохода в семье, как правило, дохода женщины. Одинокий родитель, даже при поддержке прародительской семьи, часто не может обеспечить детям удовлетворительные условия жизни. Нередки случаи, когда одинокая мать вынуждена жить на пособие по безработице или на детское пособие. В весьма сложной ситуации оказывается та овдовевшая материнская семья, в которой ранее ответственность за экономическое состояние семьи нес муж. Для семьи патриархального типа, где женщина выполняла только семейные роли и не имела достойной профессии, утрата кормильца неизбежно оборачивается социальной катастрофой. Недостаточно финансовых средств и в неполной разведенной семье, хотя ее в какой-то мере могут оградить от экономической несостоятельности алименты на детей. Изначально ограничен в материальных потребностях и ребенок из внебрачной семьи [2].

Не менее важной среди всего спектра социально-экономических проблем неполной семьи является проблема *трудоустройства*. Решение этой проблемы, особенно матерью-одиночкой, затруднено из-за того, что ей нужна хорошо оплачиваемая работа, близко расположенная от дома, возможность иметь свободный график, отсутствие командировок и ночных смен. Одинокий родитель часто берет на себя чрезмерную трудовую нагрузку, ищет дополнительные заработки, чтобы обеспечить нормальную жизнь своим детям. Типичной проблемой одинокой матери являются бытовые трудности и недостаток времени

* Статья подготовлена в рамках темы «Создание модели педагогического пространства для нравственного саморазвития обучающихся из категорий социального риска» (№ госрегистрации 20181189), выполняемой по договору № Г18-136 с Белорусским республиканским фондом фундаментальных исследований.